

- виділити основні напрямки поглибленого вивчення діяльності компанії.

В основу цієї системи покладено т.зв. рівняння Дюпон, яке показує взаємозв'язок між прибутком на інвестований капітал, оборотністю активів, чистим доходом та лівериджем. Нетто-прибутковість власного капіталу є головним, підсумковим показником, який характеризує діяльність підприємства. Даний показник визначається як співвідношення чистого прибутку до власного капіталу. Максимізація цього показника – основне завдання управління підприємством. Нетто-прибутковість власного капіталу залежить від трьох факторів – загальної прибутковості підприємства, структури капіталу, швидкості обертання наявних фондів. Високе значення даного показника можуть собі дозволити підприємства, в яких налагоджене стабільне надходження грошових коштів в оплату за відвантажену продукцію або у структурі балансу яких велика частка високоліквідних активів.

Досліджені методики аналізу фінансового стану підприємства показують правдиві результати лише в тих конкретних умовах, для яких вони розроблені. Використання таких методик в Україні було б можливим за повної відповідності бухгалтерського обліку, фінансової звітності вимогам міжнародних стандартів, за стабільної діяльності вітчизняних підприємств. Враховуючи неможливість застосування в умовах української економіки значення зарубіжних нормативних показників, пропонується структурований перелік показників, які доцільно використовувати при проведенні порівняльного аналізу.

Література

1. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства// Фінанси України. – 2005, № 1. – С. 117-129.
2. Конторщикова О. Аналіз фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством// Економіка, Фінанси, Право. – 2002, № 6. – С. 3-5.
3. Федоренко В.І. Оцінка та діагностика фінансового стану підприємства// Економіка та держава. – 2004, № 1. – С. 26-29.
4. Бень Т.Г., Довбня С.Б. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств// Фінанси України. – 2002, № 6. – С. 53-61.

УДК 65.012.2:658.4

Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістр А.Є. Ботвінова – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто особливості стратегічного планування та проблеми його розвитку на вітчизняних підприємствах, проведено порівняння різних точок зору на сутність стратегічного планування.

Assist. prof. V.I. Blonska; master's degree A.Ye. Botvinova – L'viv commercial academy

Problems of development of strategic planning on domestic enterprises

The article deals with the peculiarities of strategic planning and the problems of its development on the domestic enterprise; various viewpoints on the essence of strategic planning are compared.

Незаперечною позитивною ознакою сучасного етапу суспільного розвитку України є посилення уваги як політиків та науковців, так і пересічних громадян до проблеми формування та досягнення стратегічних пріоритетів, створення стратегії розвитку.

Поняття "стратегію" досить часто спрощено розуміють як план дій, розрахований на довготерміновий період. В економічному словнику за редакцією С. Мочерного зазначається: економічна стратегія – це "довготерміновий курс економічної політики, який передбачає вирішення великомасштабних економічних і соціальних завдань" [2, с. 52].

Визначення поняття "економічна стратегія", з точки зору економічної науки, це цілісна система дій суб'єкта, спрямована на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його економічного відтворення з урахуванням комплексу впливів ендогенних та екзогенних чинників, розрахована на тривалий період [3, с. 20].

Так, А. Чанднер, відомий фахівець зі стратегічного планування, розглядав стратегію як "визначення базових довготермінових цілей та орієнтирів підприємства, вибір основних дій та забезпечення необхідних для досягнення таких цілей ресурсів". Основним процесом у виборі та розробці стратегії він визначав раціональне планування [1, с. 109].

У господарській практиці вітчизняних підприємств механізм стратегічного планування передбачають на етапі встановлення. Упровадження у практику діяльності підприємств механізму стратегічного управління доцільно розглядати в історичному аспекті. Еволюція системи планування характеризується такими фазами розвитку:

- поточне планування та бюджетування ("за відхиленнями") – планування обмежується розробкою бюджетів і поточних планів;
- екстраполяційне планування (від досягнутого) – застосування елементів аналізу та контролю ситуацій, що склалися в організації та поза нею;
- стратегічне планування – опанування "стратегічного мислення", спрямоване на зменшення загроз, що впливають на діяльність підприємств;
- стратегічне управління – підготовка до майбутнього, де використовуються всі досягнення попередніх фаз та віднаходяться можливості впливати та адаптуватися до ринкових змін [7, с. 161].

В умовах нестабільного зовнішнього середовища набирає значущості стратегічне планування. На сучасному етапі ринкової економіки вітчизняні підприємства України повинні самостійно визначати цілі функціонування на перспективу та вибирати шляхи досягнення ключових результатів своєї діяльності. У разі, коли керівники (власники) підприємств націлені на довготермінове функціонування на ринку, то закономірно, щоб система планування діяльності підприємства набула стратегічного характеру.

Стратегічне планування – це діяльність, яка передбачає визначення орієнтирів розвитку підприємства, необхідних ресурсів та шляхів досягнення встановлених цілей. Тому основні завдання стратегічного планування полягають у визначенні перспективних цілей та напрямків діяльності, визначенні раціонального шляху досягнення цілей та формуванні моделі розвитку підприємства [7, с. 166].

Моделі стратегічного планування включають такі етапи: цілеутворення, аналіз, прогнозування, реалізація стратегії, контроль.

Таким чином, стратегічне планування – це набір дій та рішень щодо розробки і реалізації стратегій.

На підприємствах України стратегічне планування майже не здійснюється і тому спеціалісти і керівники вітчизняних підприємств, зокрема і торгівельних, не мають досвіду, знань та не знають переваг стратегічного планування [4, с. 155]. Одна з причин полягає в тому, що методи стратегічного планування, які використовуються у зарубіжній практиці, не адаптовані до вітчизняного ринку, і, як наслідок, результати їхнього використання виявляються не завжди задовільними.

Інша причина полягає в неузгодженості методів і засобів планування, які використовуються, що, своєю чергою, пояснюється недостатньо повним розумінням значення існуючих взаємозв'язків засобів і методах стратегічного планування. Багато практиків, концентруючи свою увагу на окремих популярних методах і засобах, випускають з уваги стратегічне планування як єдине ціле, тоді як американський учений Р. Акофф зазначає, що про стратегічне планування правильно думати як про "управління сонмом проблем" [7, с. 165].

Згідно з проведеним дослідженням анкетного опитування економістом В. Пастуховою на дану тему [5, с. 38-41], на запитання "Виберіть найприйнятнішу стратегію для Вашого підприємства" – відповіді керівників обстежених підприємств розподілилися таким чином (див. табл. 1). Так, більша частина респондентів (35,7-65,5 %), як найбільш прийнятну із запропонованих в анкеті базових стратегій, визначила стратегію зростання – найбільш ризиковану порівняно з рештою. Це свідчить про наміри керівників даних підприємств на майбутнє розширювати масштаби своєї діяльності.

Табл. 1. Розподіл відповідей на запитання "Виберіть найприйнятнішу стратегію для Вашого підприємства" [5, ст.40], (%)

Відповіді	Ки- їв	Вінни- ця	Чернів- ці	Хмельниць- кий	До- нецьк
1. Стратегія зростання	35,7	65,5	64,7	47,4	60,0
2. Стратегія обмеженого зростання	35,7	13,8	11,8	47,4	12,5
3. Стратегія ліквідації	-	3,5	-	5,2	-
4. Стратегія поєднання трьох базових стратегій	28,6	17,2	23,5	-	27,5
Всього	100	100	100	100	100

Для проведеного дослідження також становить інтерес те, що стратегія ліквідації серед обстежених підприємств Центрального регіону обрали тільки 3,5 % керівники підприємств Вінниці та Західного регіону – 5,2 % керівників підприємств Хмельницького.

Оскільки основою стратегічного планування є аналіз зовнішнього оточення та внутрішнього середовища підприємства, то в анкеті були передбачені запитання, що стосуються даного елемента стратегічного планування. Так, за результатами анкетування було виявлено, що на більшості підприємств (85,7 % – по Києву, 79,3 % – Вінниці, 94,1 % – Чернівцях, 84,2 % – Хмель-

ницькому, 75 % – Донецьку) здійснюється аналіз внутрішнього середовища. Керівники мають інформацію про сильні та слабкі сторони підприємства, одержувану на основі результатів спеціалістів, які проводили аналіз. Що стосується вивчення зовнішнього середовища, то на цих підприємствах значна увага приділяється такому зовнішньому чиннику, як конкуренти.

Варто підкреслити, що в умовах ринку змінилися завдання, принципи, підхід до планування, однак незмінною залишилася впевненість у тому, що незалежно від умов господарювання, функція планування є необхідною і актуальною. Проте горизонт планування зазнав змін. Як показали результати дослідження, плани діяльності підприємств розробляються на досить нетривалий період. Таким чином, управління на більшості обстежених підприємств здійснюється за мінімального періоду планування. При цьому необхідно підкреслити, що умови нестабільності зовнішнього оточення, очевидно, зменшують горизонт планування діяльності підприємств [5, с. 41].

Аналіз результатів анкетування дав змогу також виявити причини, які перешкоджають використанню стратегічного планування у практичній діяльності підприємств. Як вказали респонденти, серед причин на першому місці – нестабільність зовнішнього оточення (див. табл. 2).

Табл. 2. Розподіл відповідей на запитання "Вкажіть можливі причини, які перешкоджають використанню стратегічного планування у діяльності підприємства" [5, ст. 41], (%)

Відповіді	Київ	Вінниця	Чернігів	Хмельницький	Донецьк
1. Неможливість через мінливість зовнішнього середовища	71,4	34,45	47,1	57,9	40,9
2. Недоцільність у сучасних умовах	7,1	41,4	23,5	21,1	26,8
3. Відсутність відповідних спеціалістів	21,4	24,1	17,6	5,2	12,2
4. Відсутність методичних рекомендацій та посібників	7,1	-	11,8	15,8	27,3

Неможливість використання стратегічного планування на підприємствах в умовах нестабільності зумовлено не тільки змінами у законодавчій базі економічних чинників, а й неадекватністю філософії підприємств ринковим умовам.

Таким чином, можна зробити висновки, що для стратегії розвитку вітчизняних підприємств потрібен свій модифікований підхід до стратегічного планування, який би врахував вітчизняний та зарубіжний досвіди планування. Адже саме стратегічне планування може стати інструментом ефективного сучасного управління, завдяки якому підприємства зможуть стабілізувати свою діяльність і одержати необхідний імпульс для подальшого економічного розвитку.

Література

1. Алимов О.М., Ігнатієва І.А. Балансування стратегій в стратегічному наборі підприємства// Актуальні проблеми економіки, № 7(49). – 2005. – С. 109-115.
2. Економічний словник – довідник, за ред. С.В. Мочерного, К.: "Femina", 1995 р., 88ст.
3. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки// Економіка України, № 1. – 2005. – С. 19-27.
4. Пастухова В. Стратегічне планування діяльності підприємства в умовах нестабільності зовнішнього середовища// Торгівля і ринок України.: Темат.зб.наук.праць – Вип. 9.Том 2. – Донецьк. – 1999. – С. 154-160.

5. Пастухова В. Стратегічне планування на підприємстві// Економіка України. – 200, № 11. – С. 37-43.

6. Устенко А., Петрина М. Стратегічне планування як метод удосконалення управління підприємством// Регіональна економіка, № 2. – 2003. – С. 98-105.

7. Циба Т.Є. Особливості й механізм стратегічного планування// Актуальні проблеми економіки, № 2(56). – 2006. – С. 159-172.

УДК 330.342:167

*Аспір. І.Г. Давидов – Кіровоградський національний
технічний університет*

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПЕРЕХІДНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Здійснено аналіз державного управління процесами приватизації в Україні та окреслено оптимальні засади його ефективної моделі.

Post-graduate I.G. Davydov – Kirovograd National technical university

The essence and forms of national management in transitive economics

The article realizes the analysis of state management processes of privatization in Ukraine and it outlines the optimal principles of it effective model.

Державна організація суспільства – визначний здобуток людської цивілізації. Саме завдяки їй людство змогло перейти до відтворюючого типу привласнення і створити безперервно функціонуюче виробництво як економічну базу суспільства.

Вивченню сутності й функцій держави надавалось великого значення в теоретичній думці впродовж усієї історії цивілізації. Цьому присвятили свої праці багато вчених – від мислителів древності – Аристотеля та Платона, до теоретиків сучасності – українських вчених – таких як Гаврилишин Б.Д., Гальчинський А.С., Геєць В.М., Мочерний С.В., Пасхавер О.Й., Черняк В.К., Чухно А.А.

Поняття "держава" – абстрактний вираз широкого спектру відносин – міжнародних, соціальних, національних, політичних, територіальних, юридичних тощо, які знаходяться у певному системному взаємозв'язку. Вживаючи одне і те ж поняття, дослідники з різних галузей часто говорять про різні речі (а точніше – про різні системи відносин та суб'єкти відносин).

Проявом цієї ситуації є розмитість понять, які використовують у наукових пошуках, пов'язаних з визначенням ролі держави в економічних процесах і, відповідно, непослідовність логіки досліджень, нечіткість висновків. Вказуючи на цей недолік сучасні дослідники наголошують на тому, що: "...в науці, в усякому разі на операційному рівні, взагалі не існує визначення держави. Ті, що видаються за такі з'ясовуються більш або менш детальним списком інституцій держави" [1, с.33]. На те, що поняття "держава" вимагає поглибленого вивчення і уточнення стосовно до специфіки предмету науки вказують і теоретики, і практики. Так, М. Горьовий вважає, що "коли ми говоримо про наслідки приватизації в нашій державі, то, ..., треба чітко визначитися з поняттям, що таке держава..." [2, с. 21].

Відмічаючи аморфність суспільної думки щодо трактування функцій і ролі держави, відомий польський економіст і політик Л. Бальцерович писав